

На засіданні Колегії Державного департаменту – Адміністрації зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення, що відбулася 14 травня поточного року в Чорнобилі, були обговорені проблемні питання водогосподарського комплексу Зони. Це закономірно, адже немає в природі скарбу дорожчого, ніж вода. Уберегти її від наслідків катастрофи на Чорнобильській АЕС – чи не найважливіше завдання в програмі МНС

ВОДА –

ЖИТТЯ Й ТРИВОГА НАША

Підготував до друку Володимир ЯРОШЕНКО

Доповідаючи на Колегії про водоохоронну діяльність у Зоні відчуження, директор ДСКВП "Чорнобильводексплуатація" Олексій Клименко зосередив увагу присутніх на низці проблемних питань водогосподарського комплексу, в тому числі:

– Про відведення поверхневих вод з заболоченої території урочища "Родвіно" (капітальний ремонт меліоративної системи "Копачі").

– Проведення робіт з ліквідаційного тампонажу свердловин, колодязів, які не експлуатуються.

– Реалізація заходів щодо відведення частини стоку на території білоруського сектора Зони відчуження, введення в дію проекту "Попередження підтоплення сильно забрудненої території Прип'ятської меліоративної системи України поверхневими водами Поганяньського і Уласівського меліоративних систем республіки Білорусь".

За словами доповідача, "Чорнобильводексплуатація" з 1986 року по 2009 рік виконувала і продовжує виконувати водоохоронні заходи в ЗВ та ЗБ(О)В, спрямовані на подолання (мінімізацію) наслідків Чорнобильської катастрофи.

Будівництво водоохоронних споруд було розпочате з червня 1986 року. За проектом, розробленим Укрводпроект, 1992 року, було закінчено будівництво одного з найбільш значних водоохоронних об'єктів – захисного комплексу лівобережного польдеру. Будівництво комплексу дозволило локалізувати дуже забруднену територію лівобережної заплави р. Прип'ять площею 20 км², де зосереджено більше половини стронцію-90 та 60% плутонію. За проектними розрахунками величина відведеного виносу стронцію-90 з території польдеру під час повені забезпеченістю 1... 10% досягає кількості Кі.

З метою попередження виникнення в осінньо-зимовий період заторних явищ, що призводять до підйому рівнів води в р. Прип'ять і, як наслідок, до можливого виходу води на заплаву та виносу радіонуклідів у водні об'єкти, згідно з проектом Річтранспроєкту з 1992 року виконувалися роботи із днопоглиблення та регулювання р. Прип'ять на ділянці від км 0 до км 60. Проектом також враховано інтереси судноплавства. Роботи виконані на окремих ділянках загальною

довжиною 31,6 км, залишок – близько 3,7 км. На жаль, їх довелося призупинити через відсутність фінансування.

Активний розвиток руслових процесів спричинив інтенсивне переформування берегової лінії, що зумовило необхідність укріплення правого берега р. Прип'яті. Враховуючи, що на деяких ділянках берега рівень забруднення складає від 50 до 100 Кі/км², перероблювання берега призводить до інтенсивного забруднення річки Прип'яті. З метою запобігання цьому на ділянці від залізничного мосту до с. Кошаровки виконано закріплення трьох ділянок берега загальною довжиною 4,7 км.

Актуальність продовження водоохоронної діяльності в зоні ЧАЕС була обґрунтована у прийнятій 1993 року "Концепції Чорнобильської зони відчуження", в якій приписувалося:

– підтримувати у робочому стані існуючий комплекс водоохоронних споруд;

– обґрунтувати і реалізувати оптимальний перелік додаткових водоохоронних заходів, який дає змогу і надалі зменшувати винос радіонуклідів у водну систему Дніпра.

Керуючись "Схемою водоохоронних заходів по захисту від радіаційного забруднення повеневих і підземних вод в Зоні відчуження ЧАЕС" та "Концепцією діяльності в Зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення на території України", інститутом "Укрводпроект" розроблено ТЕО першочергових водоохоронних заходів, в якому обґрунтовано подальшу діяльність у напрямку охорони вод від забруднення радіонуклідами.

Оптимальний перелік першочергових заходів, запропонованих в ТЕО, повинен забезпечити неперевищення контрольних концентрацій радіонуклідів в р. Прип'ять при різних сценаріях затоплення території відчуження.

Були визначені такі заходи:

– спорудження додаткової (короткої) дамби на правобережній заплаві р. Прип'яті на ділянці від ставу-охолоджувача до Семиходського старика;

– регулювання стоку в р. Прип'ять високозабруднених вод з меліоративної системи (на лівобережній заплаві).

Робочим проектом по правобережному водоохоронному комплексу було передба-

чено спорудження наливної дамби довжиною 4,1 км профільним об'ємом 1,3 млн. м³ з двома водоперепускними спорудами і насосною станцією продуктивністю 300 л/с. Проектна вартість будівництва 10,6 млн. грн. Реалізація проекту дозволила локалізувати дуже забруднену територію правобережної заплави р. Прип'яті площею 5 км² в ближній зоні ЧАЕС. На даній площі щільність забруднення сягає до 1400... 1600 Кі/км² по ¹³⁷Cs та 400... 450 Кі/км² по ⁹⁰Sr. Необхідність будівництва правобережної дамби було переконливо доведено під час проходження найбільшої за післяаварійний період повені у березні-квітні 1999 року, забезпеченість якої оцінюється близько 12-15%, тобто повторюваність один раз на 7-8 років.

Після отримання прогнозу щодо підвищення рівнів води в р. Прип'яті вище критичних завдяки зусиллям Адміністрації, ДП "Чорнобильводексплуатація" при підтримці інших підприємств Зони відчуження були терміново виконані необхідні заходи, що дали можливість уникнути виходу води на заплаву в районі Прип'ятського затону та залпового скиду радіонуклідів в р. Прип'ять. Було споруджено шість тимчасових перемищ уздовж найбільш понижених ділянок загальною довжиною 1,2 км і підвищений гребінь водоохоронної дамби № 3.

1999 року після проходження весняної повені розпочалися роботи по спорудженню капітальної правобережної дамби. Станом на кінець 2004 року будівництво споруди завершено.

Підбивши підсумки виконаних робіт, учасники колегії зацікавлено обговорили проблемні питання водогосподарського комплексу ЗВ та ЗБ(О)В 2009 р., найважливішими з котрих визначені:

1. Відведення поверхневих вод з заболоченої території урочища "Родвіно" (капітальний ремонт меліоративної системи "Копачі").
2. Проведення робіт з ліквідаційного тампонажу свердловин, колодязів, які неексплуатуються.
3. Реалізація заходів щодо відведення частини стоку на території Білоруського сектора ЗВ.
4. Збільшення пропускної здатності р. Прип'ять з 60 км до 0 км.
5. Запобігання розмиву лівого берега на ПК10...25.
6. Виселення з прибережних захисних смуг 60-км ділянки р. Прип'ять забруднених об'єктів.

За словами доповідача, ДСКВП "Чорнобильводексплуатація" має всі можливості виконати цю програму, але потребує суттєвого оновлення парку техніки та фінансування в обсязі 74,6 млн. грн.

По другому першочерговому об'єкту, визначеному "ТЕО", Укрводпроект був розроблений робочий проект щодо відновлення водорегулюючої здатності лівобережної меліоративної системи (Прип'ятська система). Проектом передбачалися розчистка каналів від мулу і чагарнику загальною довжиною 42,8 км та ремонт 34 гідротехнічних споруд. Площа меліоративної системи 3000 га, щільність забруднення радіонуклідами станом на 2000 р. складала по ⁹⁰Sr – 50... 100 Кі/км², ¹³⁷Cs – 100... 200 Кі/км².

Протягом 2000–2001 років підприємством "Чорнобильводексплуатація" виконано ремонтні роботи в повному обсязі згідно з проектом.

Відновлення можливості регулювання водного режиму на меліоративній системі створює умови для попередження затоплення забруднених територій, внаслідок чого суттєво зменшується надходження радіонуклідів у водні об'єкти. В той же час з'являється можливість створювати необхідні запаси води у пожежонебезпечний період.

Проблему мінімізації надходження радіонуклідів з лівобережної заплави у р. Прип'ять не можна вважати остаточно вирішеною, поки не буде реалізований проект "Предотвращение подтопления особо загрязненной территории Припятской меліоративной системы Украины поверхностными водами Поганяньского и Уласовского каналов Республики Беларусь". Проект розроблений Укрводпроект спільно з Белдипроводгоспом.

Проектом передбачається перекидання стоку, що формується на території Білорусі, і в даний час надходить на лівобережну заплаву р. Прип'яті на території України, у р. Брагінку.

Реалізація цього проекту суттєво поліпшить радіоекологічний стан на лівобережній заплаві р. Прип'ять.

Рішенням Київської обласної ради народних депутатів вилучені з користування у землекористувачів Поліського району і надані Адміністрації ЗВ і ЗБ(О)В в постійне користування близько 36,0 тис. га (I черга). За підприємством в 1997 році закріплено чотири меліоративні системи: "Трезля", "Хабне", "Уж-1" і "Талло", а в 1999 році у складі II черги ще семи систем: "Тараси", "Глево", "Шкнева", "Рагівка", "Кошева Лобіж", "Бобер" та "Уж-2".

Протягом 2002-2003 рр. було проведено інвентаризацію й обстеження колодязів в ЗВ та ЗБ(О)В, було виявлено 3498 шт. колодязів. Тампонаж колодязів проводиться постійно з 1997 року. Затампоновано на 01.01.09 – 2675 шт. План на 2009 р. 461 шт. На 26.04.09 виконано – 124 шт. (за весь період – 2799 шт.).

Підприємство також здійснювало технічне обслуговування колодязів спільного користування у населених пунктах, де живуть так звані "самосели". Виконується відкачка води з колодязів, очистка, дезинфекція, поточний та капітальний ремонт колодязів – за рахунок позабюджетних коштів.